

سنجش سطح اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز بر مبنای مدل چند بعدی ون کمپن

سعیده ابراهیمی^۱ | الهه ابراهیمی اردکانی^۲ | عبدالرسول جوکار^۳

۱. استادیار و عضو هیأت علمی علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه شیراز (نویسنده مسئول)

sebrahimi@shirazu.ac.ir

۲. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه شیراز، کارشناس مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و تکنولوژی شیراز

elahee67@yahoo.com

۳. استاد و عضو هیأت علمی علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه شیراز Ajourkar2003@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۵/۰۷

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف سنجش اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز انجام شده است. **روش پژوهش:** جامعه آماری پژوهش شامل ۵۷۰۰ دانشجوی کارشناسی ارشد که ۲۲۹ نفر (۱۳۹ دختر و ۹۰ پسر) به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. روش نمونه‌گیری، روش طبقه‌ای خوشه‌ای انتخاب شد و توسط مقیاس اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای ون کمپن^۱ (۲۰۰۳) مورد ارزیابی قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که برای ابعاد اضطراب کتابخانه‌ای بین ۰/۶۱ تا ۰/۸۳ نوسان داشت و روایی آن به شیوه تحلیل گویه، تعیین شد. نتایج بیانگر روایی و پایایی مطلوب پرسش‌نامه بود. سؤال‌های پژوهش به روش آمار توصیفی و استنباطی و با آزمون تی مستقل، تحلیل واریانس و طرح درون آزمودنی یک‌طرفه مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌های مرتبط با میزان اضطراب در نمونه پژوهش بر اساس چهار سطح اضطراب نشان داد که جمعیت بیشتری از نمونه مورد مطالعه دارای اضطراب زیاد هستند. همچنین میان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان با میزان استفاده از کتابخانه و هدف استفاده از کتابخانه رابطه معنادار وجود دارد. دانشجویان دانشکده اقتصاد بیشترین اضطراب و دانشجویان دانشکده برق از کمترین میزان اضطراب برخوردارند. نتایج تحلیل واریانس درون آزمودنی نشان داد که بین ابعاد اضطراب کتابخانه‌ای تفاوت معناداری دارد. **نتیجه‌گیری:** به نظر می‌رسد اضطراب کتابخانه‌ای عارضه‌ای جدی در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز است که جهت انجام فرایند پژوهش و پایان‌نامه ناگزیر هستند که از کتابخانه و منابع اطلاعاتی استفاده کنند.

واژه‌های کلیدی: اضطراب کتابخانه‌ای، مدل چند بعدی ون کمپن، دانشجویان دانشگاه شیراز

^۱. Van Kampen

مقدمه

استفاده از کتابخانه برای بسیاری از کاربران با تجربه سطوح گوناگونی از احساسات ناخوشایند مانند ترس، تنش و اضطراب همراه است. از این احساسات منفی و آزاردهنده در مورد کتابخانه که معمولاً توأم با ترس و اضطراب است، به عنوان اضطراب کتابخانه‌ای نام برده می‌شود.

امروزه در کنار تمام تلاش‌هایی که از سوی کتابخانه‌ها جهت فراهم‌آوری، سازماندهی و دسترس‌پذیری اطلاعات برای کاربران صورت می‌گیرد، بررسی موانع عاطفی و روان‌شناختی استفاده از کتابخانه نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این موانع تاکنون از سوی محققان در پژوهش‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های تحقیقات بیانگر آن است که اضطراب به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل روان‌شناختی، مانعی مهم در استفاده مؤثر از کتابخانه است (عرفان‌منش و دیدگاه، ۱۳۹۰).

از سوی دیگر علیرغم سرمایه‌گذاری‌های کلان در خصوص مدیریت مؤثر امور آموزشی و پژوهشی دانشجویان و ارتباط تنگاتنگ این امور با کتابخانه، در صورت عدم موفقیت در برقراری ارتباط مفید بین دانشجویان با کتابخانه، در عمل اتلاف سرمایه انجام شده است. از این‌رو نگاهی عمیق به مسئله اضطراب کتابخانه‌ای و سنجش سطح این اضطراب در دانشجویان می‌تواند به برنامه‌ریزی بهتر برای این امر بینجامد.

اهمیت مطالعه اضطراب کتابخانه‌ای به خصوص در مورد دانشجویان تحصیلات تکمیلی بر این امر استوار است که چون این افراد جهت پژوهش پایان‌نامه‌های خود و انجام تکالیف درسی نیازمند استفاده از کتابخانه هستند، اضطراب کتابخانه‌ای در صورت بروز، می‌تواند بر عملکرد تحصیلی و کمیت و کیفیت امور پژوهشی آنها تأثیر منفی داشته باشد. در همین راستا این پژوهش قصد دارد اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز را مورد بررسی قرار داده و متغیرهای مؤثر بر آن را مطالعه نماید.

در زمینه اضطراب ایجاد شده در رویارویی با اطلاعات، پژوهش‌های گذشته انواع گوناگونی از اضطراب را مطرح و

مورد بررسی قرار داده‌اند. اضطراب رایانه‌ای، اضطراب اینترنتی، اضطراب اطلاعاتی، اضطراب کتابخانه‌ای، اضطراب پژوهش کتابخانه‌ای و اضطراب پژوهش از نمونه‌های این نوع از اضطراب است. تحقیقات نشان می‌دهند که این نوع از اضطراب‌ها از نوع حالتی بوده و محدود به موقعیت، زمان و مکان خاص می‌باشند. لذا از طریق آموزش مهارت‌ها قابل کنترل و کاهش هستند.

نخستین بار در سال ۱۹۸۶ ملون^۱ مقاله‌ای نوشت که در آن اصطلاح اضطراب کتابخانه‌ای را به کار برد و زمینه تحقیق‌های آتی در این زمینه را فراهم کرد. ملون اضطراب کتابخانه‌ای را نوعی احساس اضطراب توصیف کرد که بازدارنده بوده و کاربر هنگام مواجهه با کتابخانه با آن روبه‌رو می‌شود. ملون با ابداع نظریه اضطراب کتابخانه‌ای، عواملی مانند آشنایی نداشتن با مهارت‌های اطلاع‌یابی و ناآگاهی از فرایند جست‌وجوی اطلاعات را جزء مهم‌ترین عوامل اضطراب‌زا در میان دانشجویان معرفی کرد. قدم بعدی در حوزه اضطراب کتابخانه‌ای در سال ۱۹۹۲ توسط باستیک^۲ برداشته شد. باستیک مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای را طراحی نمود و آن را به عنوان مقیاسی برای پژوهش‌های خود در این زمینه مورد استفاده قرار داد. این ابزار بر دانشجویان در سطوح مختلف، از دانشجویان سال اول تا دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نیز دانشجویان دانشگاه‌ها و کالج‌های خصوصی و دولتی آزمایش شده است. در طرح این معیار، باستیک توانست ۵ علت را برای اضطراب کتابخانه‌ای شناسایی نماید: موانع در ارتباط با کارکنان، موانع عاطفی، احساس راحتی در کتابخانه، ناآگاهی از کتابخانه و موانع فنی.

به دلیل کهنگی مقیاس قبلی سنجش اضطراب کتابخانه‌ای و توسعه‌های متعدد در حوزه پژوهش کتابخانه‌ای کاربران، چنین فرض شد که لازم است ابزاری جدید در راستای مقیاس قبلی (مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای) طراحی شود که بتواند این ابعاد

^۱. Mellon

^۲. Bostick

مقطع (کارشناسی و کارشناسی ارشد)، رشته (علم اطلاعات و غیر علم اطلاعات) و نیز استفاده یا عدم استفاده از کتابخانه قبل از ورود به دانشگاه پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین اضطراب کتابخانه‌ای در زنان و مردان و نیز افرادی که قبل از ورود به دانشگاه از کتابخانه استفاده می‌کرده‌اند و آنهایی که استفاده نمی‌کرده‌اند، اختلاف معناداری نداشته، اما میانگین اضطراب کتابخانه‌ای به صورت معناداری در دانشجویان رشته غیر علم اطلاعات نسبت به علم اطلاعات و دانشجویان کارشناسی نسبت به کارشناسی ارشد بالاتر بود. به علاوه این معناداری تنها مربوط به عوامل پذیرا بودن کارکنان و اعتماد کتابخانه‌ای بوده و در مورد سایر عوامل مؤثر بر اضطراب کتابخانه‌ای اختلاف معناداری گزارش نشد.

عرفان منش (۲۰۱۱)^۹ در پژوهشی با استفاده از مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای به بررسی اضطراب کتابخانه‌ای در میان دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که اضطراب کتابخانه‌ای در اکثر دانشجویان این دانشکده وجود دارد و اضطراب منفی کتابخانه‌ای می‌تواند عملکرد تحصیلی دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد. به این ترتیب وی جلسات دیدار از کتابخانه، آموزش استفاده از منابع کتابخانه‌ای، دسترسی به منابع، آموزش سواد کتابخانه‌ای و سواد اطلاعاتی را جهت کم کردن اضطراب کتابخانه‌ای پیشنهاد می‌دهد. وی دریافت که ۷۹ درصد پاسخ‌گویان سطوح متوسط و بالای اضطراب را تجربه می‌کنند و بیشترین میزان اضطراب دانشجویان رشته تربیت بدنی و کودکان استثنایی است. بیشترین اضطراب را دانشجویان ترم دو و کم‌ترین میزان را دانشجویان ترم سه نشان داده‌اند. در تمامی ابعاد اضطراب مردان بالاتر از زنان گزارش شد. محقق بیان می‌کند که اضطراب کتابخانه‌ای عارضه‌ای جدی در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی این دانشکده است.

باقری، شعبانی و عابدی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ی خود با عنوان تأثیر مشاوره اطلاعاتی بر کاهش اضطراب کتابخانه‌ای و

^۹. Erfanmanesh

را اندازه‌گیری کند. در راستای این امر، ون کمپن^۱ در سال ۲۰۰۳ ابزار جدید "مقیاس اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای"^۲ را با ابعاد جدید، طراحی نمود. مقیاس اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای ابعادی از جمله اینترنت، در دسترس بودن پایگاه‌های الکترونیکی، راحتی جست‌وجوی منابع کتابخانه‌ای از راه دور و راحتی کار با رایانه را معرفی می‌کند. ون کمپن در مطالعه‌ی دانشجویان دکتری چنین دریافت که دانشجویان در ابتدای فرایند پژوهش، سطوح بالاتری از اضطراب را در ابعاد راحتی استفاده از کتابخانه، درخواست کمک از کتابدار و راحتی در فضای کتابخانه تجربه می‌کنند. بدین ترتیب ون کمپن مقیاس طراحی شده توسط باستیک را برای بهتر شدن روند کنونی در کتابخانه روزآمد کرد. در ابزار جدید ون کمپن، ۶ بعد در اضطراب چند بعدی کتابخانه‌ای مورد اندازه‌گیری قرار گرفت که شامل ابعاد زیر می‌باشد: ۱. راحتی و اعتماد به نفس در هنگام استفاده از کتابخانه؛^۲ ۲. اضطراب عمومی کتابخانه‌ای و فرایند جست‌وجوی اطلاعات؛^۳ ۳. موانع در ارتباط با کارکنان؛^۴ ۴. درک اهمیت چگونگی استفاده از کتابخانه؛^۵ ۵. راحتی با فناوری مورد استفاده در کتابخانه؛^۶ ۶. راحتی با کتابخانه به عنوان یک مکان فیزیکی.^۷ بدین ترتیب نظریه اضطراب کتابخانه‌ای توسط ملون (۱۹۸۶) ارائه شد و در مراحل بعد توسط باستیک (۱۹۹۲) و ون کمپن (۲۰۰۳) باز نگری شده و در ابعاد گوناگون ارتقا پیدا کرد.

پس از ارائه نظریات ملون، باستیک و ون کمپن تحقیقاتی پیرامون اضطراب کتابخانه‌ای در داخل و خارج از کشور انجام شده است.

جوکار و طاهریان (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی میزان اضطراب کتابخانه‌ای استفاده‌کنندگان از کتابخانه مرکزی دانشگاه شیراز و نیز مقایسه آن بر اساس متغیرهای جنسیت،

1. Van Kampen
2. Multidimensional library anxiety scale (MLAS)
3. Comfort and confidence using the library.
4. The ISP and library anxiety
5. Barriers with staff
6. Perceived importance of the library
7. Comfort level with technology
8. Comfort level with library

رفتارهای کتابخانه‌ای کاربران کتابخانه عمومی شهید توکلی فولادشهر با استفاده از روش مبتنی بر مداخله گروهی و مقایسه نتایج پیش‌آزمون و پس‌آزمون بین دو گروه منتخب آزمایش و کنترل در مولفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای دریافتند که در نمره‌های کسب شده تفاوتی معنادار وجود دارد، به عبارتی برگزاری جلسات مشاوره‌ی اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی، در کاهش اضطراب کتابخانه‌ای کاربران تاثیر بسزایی دارد. مشاوره اطلاعاتی به عنوان یک کارکرد مفید در عصر اطلاعات می‌تواند شاخصی برای تشخیص پویایی کتابخانه‌های عمومی باشد و به عنوان عامل مؤثر در کاهش اضطراب کاربران منجر به بهره‌مندی مناسب افراد جامعه از منابع و امکانات کتابخانه‌های عمومی می‌گردد.

اصغریپور و ساجدی (۱۳۹۲)، در پژوهشی به سنجش اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشگاه قم بر اساس مقیاس باستیک پرداختند و چنین دریافتند که میانگین کلی اضطراب در نمونه پژوهش ۸۸/۷۶ است. همچنین میانگین اضطراب کتابخانه‌ای در زنان بیشتر از مردان و در دانشجویان رشته‌های غیرکتابداری بیشتر از کتابداری است، اما در افرادی که قبل از ورود به دانشگاه از کتابخانه استفاده می‌کرده و آنان که استفاده نمی‌کرده‌اند، اختلاف معناداری وجود نداشت. این اختلاف در پایه‌های تحصیلی مختلف دانشجویان یکسان بود. به علاوه این معناداری تنها مربوط به موانع فیزیکی بود و در سایر عوامل مؤثر بر اضطراب کتابخانه‌ای اختلاف معناداری مشاهده نشد. آنها چنین نتیجه‌گیری کردند که مطالعه اضطراب کتابخانه‌ای به خصوص در مورد دانشجویان بر این امر استوار است که چون این افراد جهت انتخاب موضوع، جمع‌آوری اطلاعات و پیشینه پژوهش پایان‌نامه‌های خود و انجام تکالیف درسی نیازمند استفاده از کتابخانه هستند، اضطراب کتابخانه‌ای می‌تواند تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی و کمیت و کیفیت تولیدهای علمی آنان داشته باشد.

براون، وینگارت، جانسون و دانس^۱ (۲۰۰۴) در پژوهش خود دریافتند که برنامه‌های گرایشی کتابخانه می‌تواند به طور

معناداری سطح اضطراب کتابخانه‌ای و نیز موانع موجود در زمینه پیشرفت دانشگاهی را کاهش دهد.

باورز (۲۰۱۰)^۲ در پایان نامه خود به بررسی اضطراب چند بعدی کتابخانه‌ای در دانشجویان حقوق پرداخت. یافته‌های پژوهش وی نشان داد که میزان اضطراب کلی کتابخانه‌ای در میان دانشجویان حقوق در حد میانگین است. ولی میزان این اضطراب در ۶ بعد اضطراب چند بعدی کتابخانه‌ای متفاوت است. به طوری که بیشترین میزان اضطراب مربوط به بعد راحتی با کارکنان کتابخانه است. همچنین دانشجویانی که در طول ترم یک یا دوبار از کتابخانه استفاده می‌کنند، در بعد اضطراب عمومی کتابخانه‌ای از میانگین بالاتری برخوردارند. یافته‌های دیگر پژوهش حاکی از این است که دانشجویانی که در طول ترم یک یا دو بار از منابع پیوسته کتابخانه استفاده می‌کنند، در بُعد راحتی با فناوری و دسترسی به منابع پیوسته، میانگین بالاتری از اضطراب را تجربه می‌کنند. به طور کلی نتایج نشان می‌دهد که اضطراب کلی کتابخانه‌ای و ۶ جزء آن بر اساس سن و جنس، تفاوتی را ایجاد نمی‌کند.

تحقیقات گذشته مبین آن است که در غالب نمونه‌های مورد بررسی اضطراب کتابخانه‌ای مشاهده شده است. متغیر جنسیت بر میزان اضطراب تأثیری ندارد، حال آنکه متغیر رشته تحصیلی از عوامل اثرگذار بر میزان اضطراب است. همچنین غالب تحقیقات نشان می‌دهند که دوره‌های آموزشی و مشاوره‌ای در کاهش این اضطراب می‌تواند مؤثر باشد.

پژوهش حاضر نیز قصد دارد به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

۱. میانگین اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز بر اساس مقیاس چندبعدی ون کمپن به چه میزان است؟
۲. در کدام یک از ابعاد شش‌گانه اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای ون کمپن، میانگین بالاتری در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز وجود دارد؟

² . Bowers

¹ . Brown, Weingart, Johnson, Dance.

در تحقیق حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای ابعاد پرسش‌نامه اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای از ۰/۶۱ تا ۰/۸۳ نوسان داشت. برای پاسخ‌گویی به پرسش اول پژوهش، در زمینه میزان اضطراب نمونه مورد پژوهش از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد و...) و برای پاسخ‌گویی به سایر پرسش‌های پژوهش از آمار استنباطی بر اساس (آزمون تی مستقل، تحلیل واریانس و طرح تکرار سنجی یک طرفه) استفاده شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده علاوه بر آمار توصیفی، از آمار استنباطی (آمار تی تست مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه، و تحلیل واریانس طرح‌های تکراری) نیز استفاده شد. برای اجرای آزمون‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار اس. پی. اس. اس. نسخه ۱۶ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱. میانگین میزان اضطراب در نمونه مورد پژوهش

میزان اضطراب	نمونه	فراوانی	درصد
اضطراب خفیف	۷	۳	
اضطراب متوسط	۹۸	۴۲/۸	
اضطراب زیاد	۱۱۰	۴۸	
اضطراب شدید	۱۴	۶/۱	
جمع	۲۲۹	۱۰۰	

یافته‌های پژوهش بیانگر آن بود که حدود ۳، ۴۲/۸، ۴۸ و ۶/۱ درصد از نمونه مورد بررسی به ترتیب دارای اضطراب خفیف، اضطراب متوسط، اضطراب زیاد و اضطراب شدید بوده‌اند (جدول یک).

۳. آیا تفاوت معنی‌داری بین اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز بر اساس متغیرهای سطوح استفاده از کتابخانه، سطوح زمانی حضور در کتابخانه، اهداف استفاده از کتابخانه، رشته تحصیلی و جنسیت وجود دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز (۵۷۰۰ نفر) می‌باشد. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای خوشه‌ای انجام شده است، بدین صورت که از میان دانشکده‌های دانشگاه شیراز، ۸ دانشکده (شامل دانشکده‌های: علوم تربیتی و روان‌شناسی، حقوق، علوم انسانی، اقتصاد، علوم پایه، کشاورزی، مکانیک و برق) به صورت تصادفی انتخاب شد و در مرحله بعد از هر دانشکده سه کلاس به صورت تصادفی انتخاب گردید. حجم نمونه ۲۲۹ نفر تعیین شد که از این تعداد ۱۳۰ دختر و ۹۰ پسر بودند.

جهت گردآوری داده‌های پژوهش از مقیاس اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای ون کمپن (۲۰۰۳)، حاوی ۵۷ گزاره و سؤال‌های جمعیت‌شناختی مانند جنسیت، رشته و... استفاده شد. روایی پرسش‌نامه اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای (ون کمپن، ۲۰۰۳) با به‌کارگیری روش تحلیل عاملی احراز شده است. در پژوهش حاضر نیز محقق برای تعیین روایی صوری از نظرهای اساتید و متخصصان رشته‌ی علم اطلاعات و دانش‌شناسی استفاده کرده است. همچنین از روش همبستگی بین نمرات هر بعد با گویه‌های تشکیل دهنده‌ی آن روایی ابزار را مورد بررسی داد. ون کمپن (۲۰۰۳) پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش آماری آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار داد.

جدول ۲. مقایسه میانگین اضطراب در ابعاد شش گانه اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای

ردیف	ابعاد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۱	موانع با کارکنان	۲۲۸	۲۸/۵۱۸	۴/۶۴
۲	راحتی و اعتماد به نفس	۲۲۸	۱۳/۲۴۳	۶/۳۳
۳	اضطراب عمومی	۲۲۸	۴۹/۷۸۱	۷/۰۶
۴	درک اهمیت کتابخانه	۲۲۸	۲۴/۸۱۱	۴/۹۳
۵	راحتی با فن‌آوری	۲۲۸	۱۹/۶۱۸	۳/۴۳
۶	راحتی فیزیکی	۲۲۸	۲۰/۷۸۵	۳/۵۸

نشان داده است. بر مبنای یافته‌ها میزان اضطراب دانشجویان در ابعاد مختلف تفاوت معنی‌داری داشته است. بیشترین تأثیر مربوط به مؤلفه‌ی اضطراب عمومی کتابخانه‌ای بوده و کمترین مربوط به مؤلفه‌ی راحتی با فناوری می‌باشد.

یافته‌های جدول ۲ بیانگر میزان اضطراب دانشجویان در هر یک از ابعاد مقیاس است. همین طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، در بعد اضطراب عمومی و راحتی و اعتماد به نفس دانشجویان بالاترین نمرات را کسب کرده‌اند. در حالی که ابعاد راحتی با فناوری و راحتی فیزیکی کمترین میزان اضطراب را

جدول ۳. آزمون همگنی ماتریس واریانس-کوواریانس موخلی در مؤلفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای

اثر درون گروهی	شاخص موخلی	X2 تقریبی	درجه آزادی	معنی داری	Greenhouse-Geisser	اپسیلون Huynh-feldt	Lower-bound
مؤلفه‌های اضطراب	۰/۴۶۱	۱۷۴/۳۱۶	۱۴	۰/۰۰۰	۰/۷۶۶	۰/۷۸۱	۰/۲۰۰

جدول ۴. آزمون تحلیل واریانس درون آزمودنی مؤلفه‌های اضطراب

منبع	آزمون	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	معنی داری
مؤلفه‌ها	کرویت	۱۷۷۴۲۲	۵	۳۵۴۸۴	۲۳۲۱/۰۷	۰/۰۰۰
خطا	کرویت	۱۷۳۵۱	۱۱۳۵	۱۵/۲۸		

آزمودنی نشان می‌دهد میانگین مؤلفه‌های اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای تفاوت معناداری داشته و میزان تأثیر هر کدام در نمره‌ی کل با دیگری تفاوت دارد (جدول ۳ و ۴).

همان گونه که نتایج جدول سه نشان می‌دهد فرض همگنی ماتریس برقرار است. بر این اساس از داده‌های ستون کرویت استفاده می‌شود. در مجموع نتایج آزمون واریانس درون-

جدول ۵. میانگین و انحراف استاندارد اضطراب بر اساس سطوح استفاده از کتابخانه

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	شاخص ها مدت
۲۱/۳۵	۱۹۰/۳۸	۸۹	یکبار در هفته
۲۲/۸۶	۱۸۹/۱۰	۴۳	یکبار در هر ۲-۳ هفته
۱۸/۷۸	۱۸۶/۱۴	۲۹	یکبار در ماه
۱۷/۵۶	۱۷۶/۱۴	۲۱	یکبار در هر ۲-۳ ماه
۲۵/۰۲	۱۷۲/۸۴	۱۹	یکبار در هر ترم
۲۹/۹۳	۱۸۸/۵۰	۱۲	سایر موارد

جدول ۶. نتایج تحلیل واریانس یک طرفه مربوط به مقایسه اضطراب بر اساس متوسط استفاده از کتابخانه

سطح معناداری	F	درجه آزادی	میانگین مجذورات	اضطراب کتابخانه‌ای
۰/۰۰۹	۳/۱۴۱	۵	۱۵۱۵/۶۵	بین گروهی
		۲۲۲	۴۸۲/۶۰	درون گروهی

گروهی ۲۲۲ و با توجه به آماره‌ی معنی‌داری ۰/۰۰۹ اضطراب در سطوح متغیر گروه‌بندی تفاوت معنادار دارد. نتایج آزمون تعقیبی شفه نشان می‌دهد که گروه‌های یک (استفاده یکبار در هفته) و ۵ (استفاده یکبار در ترم) با سطح معنی‌داری ۰/۰۸ به صورت مرزی تفاوت معنی‌داری دارند (جداول ۵ و ۶).

نتایج جدول پنج و شش نشان می‌دهد آماره‌ی تحلیل واریانس معنادار است و بر این اساس فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت سطوح میزان استفاده از کتابخانه رد می‌شود. در واقع بر اساس (F) به دست آمده در درجه آزادی بین گروهی ۵ و درون

جدول ۷. میانگین و انحراف استاندارد اضطراب بر اساس میزان حضور در کتابخانه

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	شاخص ها حضور
۲۱/۳۰	۱۸۳/۸۰	۱۲۹	کمتر از ۱ ساعت
۲۳/۵۲	۱۹۰/۵۸	۷۷	۱-۳ ساعت
۲۳/۹۲	۱۸۹/۳۰	۲۳	بیش از ۳ ساعت

جدول ۸. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس مربوط به مقایسه اضطراب بر اساس مدت زمان حضور در کتابخانه

سطح معناداری	F	درجه آزادی	میانگین مجذورات	اضطراب کتابخانه‌ای
۰/۰۹	۲/۴۰	۲	۱۱۹۷/۹۶	بین گروهی
		۲۲۵	۴۹۹/۲۰	درون گروهی

درون گروهی ۲۲۵ و با توجه به آماره ی معنی داری ۰/۰۹ اضطراب در سطوح متغیر گروه‌بندی (میزان حضور در کتابخانه) تفاوت معناداری ندارد (جدول ۷ و ۸).

نتایج جدول هشت نشان می‌دهد آماره‌ی تحلیل واریانس غیرمعنادار است و بر این اساس فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت سطوح میزان استفاده از کتابخانه تأیید می‌شود. در واقع بر اساس (F) به دست آمده در درجه آزادی بین گروهی ۲ و

جدول ۹. میانگین و انحراف استاندارد اضطراب بر اساس هدف استفاده از کتابخانه

هدف استفاده	شاخص‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
مطالعه		۳۶	۱۸۲/۳۱	۲۲/۱۰
انجام پژوهش (پایان‌نامه و سایر پژوهش‌ها)		۱۶۲	۱۸۹/۱۹	۲۲/۱۲
انجام تکالیف درسی		۳۰	۱۷۸/۱۳	۲۲/۶۶

جدول ۱۰ نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس مربوط به مقایسه اضطراب بر اساس هدف استفاده از کتابخانه

اضطراب کتابخانه‌ای	میانگین مجذورات	درجه آزادی	F	سطح معناداری
بین گروهی	۱۹۴۸/۳۳	۲	۳/۹۵	۰/۰۲
درون گروهی	۴۹۲/۵۳	۲۲۵		

جدول ۱۱. مقایسه میانگین اضطراب در دانشکده‌های دانشگاه شیراز

دانشکده	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
علوم تربیتی و روان-شناسی	۵۱	۱۹۰/۸۰	۲۳/۲۵
حقوق	۳۷	۱۲/۰۵	۱۵/۰۷
علوم انسانی	۴۶	۱۸۶/۳۹	۲۸/۲۱
اقتصاد	۱۲	۱۹۵/۶۷	۲۲/۴۷
علوم پایه	۲۸	۱۸۰/۷۵	۱۹/۱۴
کشاورزی	۱۳	۱۸۰/۸۵	۲۰/۲۷
مکانیک	۳۱	۱۸۱/۶۹	۲۲/۱۶
برق	۱۰	۱۷۵/۲۰	۱۷

نتایج جدول ده نشان می‌دهد آماره‌ی تحلیل واریانس معنادار است و بر این اساس فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت سطوح میزان استفاده از کتابخانه رد می‌شود. در واقع بر اساس (F) به دست آمده در درجه آزادی بین گروهی ۲ و درون گروهی ۲۲۵ و با توجه به آماره‌ی معنی داری ۰/۰۲ اضطراب در سطوح متغیر گروه‌بندی (هدف استفاده از کتابخانه) تفاوت معنادار دارد (جدول ۹ و ۱۰). نتایج آزمون تعقیبی شفه نشان می‌دهد که اختلاف اضطراب بین دو گروه استفاده‌کننده با هدف تکلیف و استفاده کننده با هدف پژوهش تفاوت معنی داری وجود دارد (سطح معنی داری ۰/۰۴۵).

جدول ۱۲. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس مربوط به مقایسه اضطراب براساس دانشکده

سطح معناداری	F	درجه آزادی	میانگین مجذورات	اضطراب کتابخانه‌ای
۰/۰۷	۱/۸۶	۷	۹۱۸/۴۷	بین گروهی
		۲۲۰	۴۹۲/۲۱	درون گروهی

درون‌گروهی ۲۲۰ و با توجه به آماره ی معنی داری ۰/۰۷ اضطراب در سطوح متغیر گروه‌بندی (دانشکده های مختلف) تفاوت معنادار ندارد (جداول ۱۱ و ۱۲).

نتایج جدول دوازده نشان می‌دهد آماره‌ی تحلیل واریانس معنادار نمی‌باشد و بر این اساس فرض صفر مبنی بر عدم تفاوت سطوح میزان استفاده از کتابخانه تأیید می‌شود. در واقع بر اساس (F) به دست آمده در درجه آزادی بین گروهی ۷ و

جدول ۱۳. میانگین و انحراف استاندارد اضطراب براساس جنسیت

جنسیت	شاخص‌ها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	سطح معناداری
زن		۱۳۰	۱۸۴/۸۷	۲۳/۸۷	
مرد		۹۰	۱۸۹/۳۶	۱۹/۹۷	۰/۱۴۲

جدول ۱۴. نتایج حاصل از آزمون تی مستقل مربوط به مقایسه میزان اضطراب بین دختران و پسران

P	Df	T	انحراف معیار	میانگین	جنسیت	متغیرهای پژوهش
۰/۰۰۱	۲۱۵	۳/۲۸	۵/۴۲	۴۴/۷۰	مرد	راحتی - اعتماد
				۴۲/۰۵	زن	
۰/۲۴۵	۲۲۶	۱/۶۵	۶/۴۲	۵۰/۴۵	مرد	اضطراب عمومی
				۴۹/۳۴	زن	
۰/۰۵	۲۲۳	۱/۹۳	۳/۷۳	۲۹/۱۸	مرد	موانع با کارکنان
				۲۸/۰۵	زن	
۰/۸۵۵	۲۲۷	۰/۱۸۳	۴/۷۸	۲۴/۸۷	مرد	بعدی کتابخانه‌ای
				۲۴/۷۵	زن	
۰/۸۵۰	۲۲۷	۱/۸۹	۳/۳۲	۱۹/۶۷	مرد	راحتی با فن‌آوری
				۱۹/۵۸	زن	
۰/۲۴۴	۲۲۷	۱/۱۶	۳/۱۹	۲۰/۴۵	مرد	راحتی با کتابخانه
				۲۰/۰۲	زن	

برای ابعاد اضطراب با توجه به سطوح جنسیت نشان داد که مؤلفه‌ی راحتی - اعتماد و موانع با کارکنان در دختران و پسران تفاوت معناداری دارد.

نتایج حاصل از آزمون تی مستقل نشان داد که میانگین اضطراب کتابخانه‌ای دختران و پسران تفاوت معنی داری ندارند (جداول ۱۳ و ۱۴). همچنین نتایج آزمون تی مستقل

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به بررسی اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز بر مبنای مقیاس ون کمپن پرداخته است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که حدود ۵۶ درصد دانشجویان با اضطراب نسبتاً بالا و شدید روبه‌رو هستند و این به مثابه هشدار برای مدیران و کارکنان کتابخانه تلقی می‌شود تا درصدد برطرف کردن عوامل ایجادکننده اضطراب کتابخانه‌ای چندبعدی در بین مراجعان کتابخانه باشند، چرا که دانشجویان تحصیلات تکمیلی به جهت انجام فرایند پایان‌نامه و مقاله‌نویسی ناگزیر از استفاده از کتابخانه و منابع اطلاعاتی موجود در آن هستند. لذا اضطراب کتابخانه‌ای می‌تواند تأثیری منفی بر عملکرد تحصیلی آنها داشته باشد.

این مسئله می‌تواند نحوه ارائه خدمات و کیفیت آن را در تمامی بخش‌های کتابخانه تحت تأثیر قرار دهد. نتایج پژوهش جوکار و معتمدی (۱۳۸۱) نیز نشان داد که از بین ۷۲/۶ درصد دانشجوی متقاضی کمک در انجام تحقیق، تنها ۲۵ درصد به متخصصان اطلاعات مراجعه نموده‌اند و دانشجویان نیز دلیل عدم مراجعه خود را نداشتن توانایی و تخصص کارمند دانسته‌اند. این مسئله می‌تواند علت عدم اعتماد دانشجویان به متخصص اطلاعات باشد و نوعی اضطراب کتابخانه‌ای ایجاد کند.

در خصوص تأثیر ابعاد مؤثر در تعیین اضطراب کتابخانه‌ای، بعد اضطراب عمومی کتابخانه‌ای و بعد راحتی و اعتماد به نفس در هنگام استفاده از کتابخانه، از میانگین بالاتری برخوردار بودند. بر این اساس آموزش کافی به دانشجویان در زمینه استفاده از کتابخانه و آشنا ساختن آن‌ها با این محیط، چگونگی استفاده از بخش‌های مختلف آن و سایر عوامل بیرونی می‌تواند در کاهش اضطراب آن‌ها تأثیرگذار باشد (عرفان‌منش و بصیریان جهرمی، ۱۳۹۰). نتایج پژوهش باقری و شعبانی (۱۳۹۲) و ملون (۱۹۸۶) نیز این یافته‌ها را تأیید می‌نماید. حال آنکه نتایج تحقیق اصغرپور و ساجدی (۱۳۹۲) و عرفان‌منش (۲۰۱۱) این امر را نشان نمی‌دهد. این‌گونه به نظر

می‌رسد که استفاده از کتابخانه از جمله استفاده از تجهیزات و خدمات کتابخانه امروزه به دلیل افزایش فناوری‌های نوین اطلاعاتی و نفوذ آن به حیطه زندگی افراد نسبت به سایر ابعاد، اضطراب کمتری را به وجود می‌آورد، هرچند باز هم به عنوان عامل اضطراب مطرح است. از سوی دیگر عدم آشنایی کاربران با کتابخانه می‌تواند اعتماد به نفس کاربران را با مشکل روبه‌رو نموده و موجبات اضطراب را فراهم نماید.

یافته‌ها مبین آن بود که متوسط میزان استفاده از کتابخانه رابطه معناداری با اضطراب چندبعدی کتابخانه‌ای دارد. به این ترتیب دانشجویانی که یکبار در هفته از کتابخانه استفاده می‌کنند از میانگین بالاتری از اضطراب نسبت به دانشجویانی که یکبار در هر ماه یا هر ترم از کتابخانه استفاده می‌کنند دارند. این یافته با نتایج پژوهش باورز (۲۰۱۰) ناهم‌سو می‌باشد. در تبیین این مطلب می‌توان گفت، استفاده بیشتر از کتابخانه همان‌طور که باعث آشنایی بیشتر کاربران با کتابخانه می‌شود، اما از جهت دیگر به دلیل حضور روزافزون منابع الکترونیکی و اینترنتی و شیوه‌های نوین استفاده و بکارگیری پایگاه‌های اطلاعاتی متفاوت و نیاز به همگام و بروز بودن با این تکنولوژی‌ها ممکن است باعث بروز این حس در دانشجویان گردد که نمی‌توانند با سرعت پیشرفت تکنولوژی همگام و هم‌قدم شوند و احساسی مبنی بر اضطراب را در آنها به وجود آورد. همچنین معمولاً دانشجویانی که زمان بیشتری را به کتابخانه مراجعه می‌کنند غالباً درگیر امور پژوهشی مهم‌تر بوده و اضطراب ناشی از محدودیت‌های زمانی، کیفیت تکلیف و .. غیره را تجربه می‌کنند (که بیشتر این منابع اضطراب‌ها در حد بهینه لازمی عملکرد مطلوب است) و این امر می‌تواند به عنوان یک متغیر واسطه‌عاملی برای اضطراب بالاتر این دانشجویان باشد و لذا این نتیجه قابل تبیین است که کسانی که بیشتر مراجعه می‌کنند اضطراب تجربه شده‌ی بیشتری را گزارش کنند (ون کمپن، ۲۰۰۳)

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین مدت زمان حضور در کتابخانه با اضطراب رابطه وجود ندارد، اما بالاترین میانگین اضطراب مربوط به زمان یک سه ساعت حضور در کتابخانه

از منابع کتابخانه‌ای، موجب اضطراب بیشتری در آنها می‌شود، در حالی که دانشجویان رشته‌های مهندسی بخش زیادی از تحقیقات خود را به روش غیرکتابخانه‌ای و روش تجربی انجام می‌دهند، لذا توجه و نیاز به شناخت و آگاهی نسبت به کتابخانه و فناوری‌های آن، برای آنها کمتر احساس شده و در نهایت اضطراب کمتری را برای آنها به دنبال دارد. یافته‌های پژوهش حاضر نیز بیانگر آن بود که دانشجویان دانشکده‌های مهندسی استفاده کمتری از کتابخانه دارند و میزان کمتری در کتابخانه حضور می‌یافتند. اما دانشجویان دانشکده اقتصاد به میزان بیشتری از کتابخانه استفاده می‌کنند و این یافته‌ها می‌تواند موارد پیش گفته را تأیید نماید.

با توجه به پژوهشی که توسط عرفان منش (۲۰۱۱) در دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز انجام شده و بیانگر وجود اضطراب در اکثریت این دانشجویان بوده است، یافته‌های این پژوهش نیز بیانگر آن بود که سایر دانشکده‌ها و رشته‌های دانشگاه شیراز نیز تا حدود زیادی با این مسئله روبه‌رو هستند. بر اساس پرسش آخر بررسی‌ها نشان داد که میانگین اضطراب در بین دو جنس تفاوت معناداری ندارد، متها در دو بعد راحتی و اعتماد به نفس در هنگام استفاده از کتابخانه و بعد موانع در ارتباط با کارکنان، مردان از میانگین بالاتری برخوردارند. نتایج پژوهش جوکار و طاهریان (۱۳۸۷) و باورز (۲۰۱۰) نیز این موارد را تأیید می‌نمایند.

یافته‌های این تحقیقات بیانگر آن است که در مواردی که رابطه بین متغیر اضطراب کتابخانه‌ای و جنسیت سنجیده شده است بجز تعداد اندک، یا بین این دو گروه اختلاف معناداری وجود نداشته است یا مردان به صورت معناداری اضطراب بیشتری نسبت به زنان داشته‌اند.

ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که تعمیم نتایج به جوامع غیردانشجویی با احتیاط صورت گیرد. همچنین آمار استفاده شده آمار پارامتریک بوده و با توجه به اینکه مفروضات آمار پارامتریک ممکن است به طور کامل در این کار رعایت نشده باشد، در استنباط نتایج مربوط به آمارهای استنباطی مثل تحلیل واریانس و تی تست باید جانب احتیاط رعایت شود.

بود. به عبارت دیگر دانشجویانی که بین یک تا سه ساعت از کتابخانه استفاده می‌کنند از میانگین اضطراب بالاتری نسبت به دانشجویانی که کمتر از یک ساعت و بیش از سه ساعت استفاده می‌کنند برخوردارند. این گونه به نظر می‌رسد که دانشجویان مضطرب با توجه به ترسی که از استفاده از کتابخانه دارند، سعی می‌کنند زمان کمتری را در کتابخانه به سر ببرند. همچنین استفاده کم و آشنایی کمتر اضطراب کمتری را به همراه دارد، چون کاربر به پیچیدگی‌های فرایند جست‌وجو و دسترسی به اطلاعات آگاهی ندارد تا دچار اضطراب شود، ولی با آگاهی بیشتر اضطراب او بیشتر می‌شود و زمانی که این حضور و آگاهی در کتابخانه از حدی فراتر رود که او به فناوری‌های نوین اطلاعاتی آگاهی یابد، مجدداً اضطراب او کاهش می‌یابد.

بررسی اضطراب کتابخانه‌ای بر اساس هدف استفاده از کتابخانه نشان داد که بیشترین اضطراب مربوط به هدف انجام پژوهش و پایان‌نامه می‌باشد. درست است که دانشجویان کارشناسی ارشد ممکن است در دوران کارشناسی خود تجربه بیشتری در استفاده از کتابخانه داشته باشند، اما تا زمانی که با مسئله پایان‌نامه روبرو نشده‌اند، اهمیت استفاده از منابع و خدمات کتابخانه‌ای و نیاز به آگاهی و تسلط بر آن را درک نکرده‌اند، لذا اضطراب کمتری را تجربه می‌کنند، چنین نتیجه‌گیری هم‌سو با پژوهش‌های پیشین است (بن ۲۰۰۱؛ جیائو و آنوگبوزی ۱۹۹۷، به نقل از عرفان‌منش، ۲۰۱۱)^۱

بررسی میزان اضطراب کتابخانه‌ای در میان دانشجویان دانشکده‌های مختلف نشان داد که دانشجویان دانشکده اقتصاد بیشترین اضطراب و دانشجویان دانشکده برق از کمترین میزان اضطراب برخوردارند. این گونه به نظر می‌رسد که چون دانشجویان رشته‌های علوم انسانی نیاز بیشتری به منابع کتابخانه‌ای دارند، با توجه به مطالب پیش گفته شده، مراجعه بیشتر آنها به کتابخانه و استفاده از فناوری‌های نوین و آگاهی آنها نسبت به این فناوری‌ها و همچنین نیاز مبرم آنها به استفاده

^۱ Ben, 2001; Jiao, Onwuegbuzie, quoted in Erfanmanesh, 2011

خدیدی، ش.؛ عابدی، م.ر.؛ شعبانی، ا. (۱۳۸۵). اضطراب دانشجویان دانشگاه های اصفهان در استفاده از منابع کتابخانه ای و منابع الکترونیکی. فصلنامه تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی، (۱۷)، ۱۳۰-۱۱۵

عرفان منش، م.ا.؛ بصیریان جهرمی، ر. (۱۳۹۰). مطالعه تأثیر آموزش مهارت‌های کتابخانه‌ای و تورهای آشنایی با کتابخانه بر اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان. فصلنامه دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فن آوری اطلاعات)، ۴(۱۵)، ۵۲-۴۳.

عرفان منش، م.ا.؛ دیدگاه، ف. (۱۳۸۸). اضطراب پژوهش و دلایل بروز آن در پژوهشگران و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها: بررسی متون. فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۸۹-۷۲-۵۹.

عرفان منش، م.ا.؛ دیدگاه، ف. (۱۳۹۰). اضطراب کتابخانه ای چالشی فراوری استفاده مؤثر از خدمات کتابخانه ای. کتاب ماه کلیات، ۱۴ (۶)، ۵۴-۴۳.

Anwar, Mumtaz A., Al-Kandari, Norial M. & Al-Qallaf, Charlene L. (2004). *Use of Bostick's library anxiety scale on undergraduate biological sciences students of Kuwait University. Library & Information Science Research*, 26, 266-283.

Bostick, S. L. (1992). *The development and validation of the library anxiety scale*. PhD dissertation. Wayne state university.

Bowers, Stacey L. (2010). *Library anxiety of law students: A study utilizing the multidimensional library anxiety scale*. PHD dissertation . university of Denver.

Erfanmanesh, M. (2011). Use of multidimensional library anxiety scale of Education and psychology Student in Iran. *Library Philosophy and Practice (e-journal)* .

Brown, A. G., Weingart, S., Johnson, J. R. J. & Dance, B. (2004). Librarian don't bite: Assessing library orientation for freshmen. *Reference Services Review*, 32(4), 394_403

Jiao, Qun C. & Onwuegbuzie, Anthony J. (1997). *Factors associated with library anxiety*. American Educational Research Association Conference. Chicago

Mellon, Constance A. (1986). Library anxiety: A grounded theory and its development. *College and Research Libraries*, 47, 160-165.

پیشنهادهای پژوهش حاضر این است که انجام پژوهش‌های کتابخانه‌ای می‌تواند در ارائه بهتر خدمات و استفاده هرچه مناسب‌تر کاربران از کتابخانه‌ها موثر باشد. از آنجا که سهم عمده‌ای از کاربران کتابخانه‌ها دانشجویان هستند، توجه و آموزش کتابداران و کارمندان کتابخانه با مفهوم اضطراب کتابخانه‌ای، امری ضروری است. آموزش نحوه استفاده از تجهیزات کتابخانه و نصب راهنماهای آموزشی مورد نیاز در کتابخانه از مواردی است که می‌تواند برای آموزش دانشجویان بکار رود. آشنا ساختن کارمندان و کتابداران با مفهوم و نتایج اضطراب کتابخانه‌ای و تلاش در جهت رفع اضطراب کاربران و انجام تحقیق‌های تکمیلی که سطح و میزان اضطراب کتابخانه‌ای کاربران را نشان دهد، می‌تواند گام مفیدی در جهت مدیریت این امر در راستای استفاده مؤثر از مواد و منابع کتابخانه‌ای باشد. توجه ویژه به رعایت اصول اخلاقی در رشته کتابداری و نیز توجه به رفتار و برخورد کتابداران با کاربران نقش تعیین کننده‌ای در احساس آرامش روانی آنان داشته و در کاهش اضطراب کتابخانه‌ای مراجعین مفید خواهد بود.

منابع

اصغرپور مهربانی، د.؛ ساجدی؛ م. (۱۳۹۲). سنجش اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه قم بر اساس مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای باستیک. فصلنامه نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی، ۲(۴)، ۵۷-۶۸.

باقری، م.؛ شعبانی، ا.؛ عابدی، م.ر. (۱۳۹۲). تأثیر مشاوره اطلاعاتی بر کاهش اضطراب کتابخانه‌ای و رفتارهای کتابخانه‌ای کاربران کتابخانه عمومی شهید توکلی فولادشهر. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۹(۴)، ۵۶۹-۵۸۱.

جوکار، ع.ر.؛ طارهریان، آ.س. (۱۳۸۷). بررسی و مقایسه میزان اضطراب کتابخانه ای دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز بر اساس مقیاس اضطراب کتابخانه ای باستیک. پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی، ۱(۹)، ۱۵۹-۱۳۵.

خدیدی، ش. (۱۳۸۳). مروری بر اضطراب کتابخانه ای در کتابخانه‌های دانشگاهی. فصلنامه کتاب، ۵۷، ۱۱۴-۱۰۵.

- Spielberger, C. D. (1972). Conceptual And Methodological Issues in Anxiety Research. *New York Academic Press*,14, 481-493
- Van K., Doris J. (2003). Development and validation of the multidimensional library anxiety scale. *College and Research Libraries*, 65(1).

